

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Teze diplomové práce

Potravinový problém západní Afriky

Dagmar Bártlová

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Diplomová práce je zaměřena na potravinový problém, jakožto jeden z globálních problémů světa. Výživová situace je sledována ve státech západní Afriky. Samotné analýze potravinové situace západní Afriky předchází popis této oblasti z pohledu geografického a ekonomického. Je popsána ekonomická pozice západní Afriky jednak v rámci afrického kontinentu a také z hlediska mezinárodního. Práce dále obsahuje kapitolu vymezující základní pojmy týkající se hladu a podvýživy. Dále je pozornost zaměřena na vývoj potravinové situace v západní Africe včetně faktorů, které tuto situaci ovlivňují. Obsaženy jsou také návrhy na možnosti řešení potravinového problému.

Klíčová slova: Potravinový problém, potravinová bezpečnost, západní Afrika, zemědělství, podvýživa, chudoba, FAO

1. Úvod

Práce se zabývá potravinovým problémem v rozvojových zemích se zaměřením na státy západní Afriky. Potravinový problém představuje jeden z nejzávažnějších globálních problémů lidstva. Podle odhadů Organizace spojených národů pro výživu a zemědělství (FAO) trpělo mezi léty 2010 – 2012 téměř 870 milionů lidí z celkové populace 7,1 miliardy lidí na světě chronickou podvýživou. Z toho většina, přesněji 852 milionů lidí, žila v rozvojových zemích. I přesto, že celkový počet podvyživených lidí na světě klesl o 17 % oproti celkovému počtu podvyživených mezi léty 1990 – 1992, problém týkající se podvýživy představuje a nadále bude představovat velice závažný problém lidstva volající po pomoci nejen vlád konkrétních států, ale zejména rozvinutých zemí a mezinárodních organizací. V rozvojových zemích představuje překážku v přístupu k potravinám zejména nedostatek finančních prostředků. Pokud lidé nemají dostatek peněz, nemohou si koupit potřebné množství jídla či zemědělského vybavení a osiva pro vypěstování vlastních potravin. Důležitým jevem je také rychlý nárůst populace a tím potřeba produkovat potraviny rychleji než je samotný nárůst obyvatel. Strava obyvatel se pak stává jednotvárnou a vede k výskytu hladu, podvýživy a nemocí. Zejména u dětí má podvýživa fatální následky na další vývoj. Může způsobovat dýchací problémy, poškození imunity či orgánů, pokles výkonnosti, inteligence nebo kožní problémy. V nejhroších případech může končit smrtí.

2. Cíl a metodika

Cílem diplomové práce je zhodnocení příčin nepříznivé potravinové situace západní Afriky a posouzení efektivnosti možných řešení pro tuto situaci.

Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části se práce nejdříve věnuje geografickému vymezení západní Afriky. Je zde také obsažen stručný popis západoafrického zemědělství, průmyslu a integračních uskupení v západní Africe. Následuje ekonomická charakteristika západoafrických států. Základními ukazateli pro hodnocení ekonomické situace je HDP (hrubý domácí produkt) a HDP/obyv. (hrubý domácí produkt na obyvatele). Pro představu ekonomického růstu byl vybrán ukazatel tempo růstu HDP. Hodnoty těchto ukazatelů jsou porovnávány mezi jednotlivými státy západní Afriky. Dále je zde přiblíženo postavení západoafrické ekonomiky v rámci afrického hospodářství a v rámci světa, a to s použitím ukazatele HDP. Následuje porovnání ekonomického růstu západní Afriky s celým africkým kontinentem a s vybranými oblastmi světa. Vzhledem k nedostatečné vypovídající hodnotě uvedených ekonomických ukazatelů v případě rozvojových zemí jsou v další části posuzovány ukazatele týkající se úrovně života obyvatel. Nejdříve je nastíněna

demografická situace západní Afriky. Následuje část zabývající se sociální situací v regionu. Zde je posuzován HDI (ukazatel rozvoje lidského faktoru), který bere v úvahu hodnoty HDP na obyvatele, průměrnou očekávanou úroveň naděje na dožití, úroveň vzdělanosti, kde se hodnotí gramotnost a počet roků školní docházky. Dále je zde zmínka o zdravotní situaci v západoafrickém regionu. Další kapitola vysvětluje základní pojmy používané v souvislosti s hladem a podvýživou. Je zde také přiblížena problematika podvýživy jakožto globálního problému. Nechybí ani výživová doporučení a jejich vývoj v čase.

Praktická část práce se zabývá analýzou potravinové situace v západní Africe. Výživový problém je v jednotlivých státech západní Afriky sledován a porovnáván dvěma způsoby. Prvním jsou absolutní počty podvyživených a druhým je podíl podvyživených k celkové populaci. Sledován je celkový počet podvyživených i jejich vývoj v čase. Další kapitola se zabývá složením potravy obyvatel západní Afriky a vývojem zásob potravin v čase. V další části je pozornost věnována faktorům, které ovlivňují potravinovou situaci v západní Africe. Na ni navazuje kapitola předkládající možnosti řešení potravinového problému západní Afriky, a to na základě zjištěných souvislostí v průběhu psaní práce. Zmíněny jsou také Rozvojové cíle tisíciletí, které jsou úzce spjaty s řešením potravinového problému ve světě.

3. Možnosti řešení potravinového problému

Řešení potravinového problému znamená dlouhodobý a složitý úkol nejenom pro vlády konkrétních zemí, ale také mezinárodní společnosti. Při snaze o odstranění světového hladu a podvýživy bude důležité se zaměřit na celou řadu opatření. V práci jsou navržena opatření, která budou, podle autorčina mínění, nejvíce efektivní při řešení svízelné potravinové situace v západní Africe, a to na základě zjištěných skutečností v průběhu psaní práce. Těmito opatřeními jsou:

1. Umožnění přístupu ke vzdělávání
2. Podpora žen
3. Stabilizace počtu obyvatel
4. Podpora rozvoje podnikání
5. Rozvoj dopravní infrastruktury
6. Vytváření integračních uskupení
7. Intenzifikace zemědělské produkce
8. Vzdělávání malých rolníků a podnikatelů
9. Dlouhodobá podpora rozvoje zemědělství
10. Rozvoj biotechnologií

11. Zkvalitnění státní správy a stabilizace politických systémů

12. Dlouhodobý a udržitelný ekonomický růst

4. Závěr

V práci byly zmíněny a popsány faktory, které, podle autorčina mínění, nejvíce ovlivňují potravinovou situaci ve státech západní Afriky. Jsou jimi tyto:

1. Populační vývoj
2. Situace v zemědělství
3. Degradace půdy
4. Rostoucí ceny potravin
5. Chudoba
6. Nezaměstnanost
7. Nízká úroveň vzdělanosti
8. Spatná dopravní infrastruktura
9. Politická nestabilita, válečné a etnické konflikty
10. Změna klimatu

Bylo zjištěno, že ve většině států západní Afriky bohužel nedošlo k pokroku v podobě snížení počtu chronicky podvyživených osob (porovnání let 1990 – 1992 a 2009 – 2011). Za zmínku však stojí Ghana, kde se počet chronicky podvyživených osob mezi zmíněnými obdobími snížil ze 7,1 mil. osob na 1,5 mil. osob a dále pak Nigérie, kde počet chronicky podvyživených klesl z 20,9 mil. osob na 8,9 mil. osob. Nejvyšší podíl chronicky podvyživených osob na celkové populaci byl v průměru let 2009 – 2011 zaznamenán v Sieře Leone (31 %) a Libérii (29,9 %).

Nejdůležitějšími složkami potravy obyvatel západoafrických států jsou z hlediska množství přijímaných kilokalorií na osobu a den pšeničné a kukuřičné výrobky, maniok, sladké brambory (jamy) a čirok. Bylo zjištěno, že příjem bílkovin a tuků ve stravě je ve většině států západní Afriky ve srovnání se světovým průměrem velmi nízký. Dále byla zjištěna nízká kalorická hodnota u zásob potravin určených k přímé spotřebě. Jako problémový se také jeví přístup obyvatel západní Afriky ke zdrojům pitné vody. Pouze v případě Gambie mělo více jak 90 % obyvatel přístup k pitné vodě (konkrétně 90,1 %). Kritická situace se ukázala v případě Mauretánie, kde mělo přístup ke zdrojům pitné vody pouze 49,6 % obyvatel (údaje za rok 2012).

5. Seznam vybrané literatury

1. Gedlu, Mesfin. *Subsaharská Afrika: Problémy demokracie, nacionalismu a mezinárodních vztahů*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1998. 119 s. ISBN 80-85864-42-8.
2. Jeníček, Vladimír, Foltýn, Jaroslav. *Globální problémy světa - v ekonomických souvislostech*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 324 s. ISBN 978-80-7400-326-4.
3. Jeníček, Vladimír. *Economics of development*. Prague: Czech University of Agriculture, 2006. 334 s. ISBN 80-213-1500-8.
4. Kuna, Zbyněk. *Demografický a potravinový problém světa*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 340 s. ISBN 978-80-7357-588-5.
5. Kuna, Zbyněk. *Rozvojové země ve světové ekonomice*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2004. 132 s. ISBN 80-213-1134-7.
6. Záhořík, Jan. *Subsaharská Afrika a světové mocnosti v éře globalizace*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010. 179 s. ISBN 978-80-7422-021-0.
7. Food and Agriculture Organization of the United Nations. *FAO Food Outlook. Biannual Report on Global Food Markets* [on-line]. 2014-10 [cit. 2015-01-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.fao.org/3/a-i4136e.pdf>>.
8. Food and Agriculture Organization of the United Nations. *FAO Statistical Yearbook 2014: Africa Food and Agriculture* [on-line]. 2014 [cit. 2014-11-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.fao.org/3/a-i3620e.pdf>>.
9. Food and Agriculture Organization of the United Nations. *The State of Food Insecurity in the World* [on-line]. 2014 [cit. 2014-10-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.fao.org/3/a-i4030e.pdf>>.
10. Population Reference Bureau. *World Population Data Sheet 2013* [on-line]. 2013 [cit. 2014-11-28]. Dostupný z WWW: <http://www.prb.org/pdf13/2013-population-data-sheet_eng.pdf>.
11. United Nations Economic Commission for Africa. *Annual Report 2014* [on-line]. 2014-03-28 [cit. 2014-10-15]. Dostupný z WWW: <http://www.uneca.org/sites/default/files/publications/annual-report_2014_eng_lwrs.pdf>.
12. World Health Organisation. *World Health Statistics 2014* [on-line]. 2014 [cit. 2014-01-07]. Dostupný z WWW: <http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/112738/1/9789240692671_eng.pdf?ua=1>.
13. Faostat. *Food Balance. Food Balance Sheets* [on-line]. 2015 [cit. 2015-02-06]. Dostupný z WWW: <<http://faostat3.fao.org/download/FB/FBS/E>>.